

Biografia duchowa Ludwiki Teresy de Montaignac: „*Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance. Souvenirs*” autorstwa Marie Thérèse Julie de la Bruyère w pierwszym polskim niepublikowanym przekładzie Milady Pollak – geneza dzieła

The spiritual biography of Louise-Thérèse de Montaignac: „*Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance. Souvenirs*” by Marie Thérèse Julie de la Bruyère in the first Polish unpublished translation by Milady Pollak – the genesis of the work

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112441.43-55>

Jolanta Szarlej

University of Bielsko-Biała, Department of Polish Studies (Poland)

ORCID: 0000-0002-1529-0886

Streszczenie:

Losy założycielki Zgromadzenia Oblatek Serca Jezusa (zatwierdzonego przez papieża Leona XIII 4 października 1881 roku), wyniesionej na ołtarze 4 listopada 1990 r. przez papieża Jana Pawła II, nie doczekały się zbyt wielu opracowań. Biografia duchowa Ludwiki Teresy de Montaignac pt. *Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance. Souvenirs* autorstwa Marie Thérèse Julie de la Bruyère nie doczekała się jak dotąd polskiego wydania, choć jej niepublikowany przekład został opracowany już kilkadziesiąt lat temu przez Miladę Pollak. Prezentacji genezy tego nieznanego dzieła i jego przekładu poświęcony jest mój artykuł.

Słowa kluczowe: Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance, Marie Thérèse Julie de la Bruyère, Milada Pollak, Oblatki Serca Jezusa, *Ludwika-Teresa de Montaignac de Chauvance. Wspomnienia*

Abstract:

The life of Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance, the founder of the Congregation of the Oblates of the Heart of Jesus (approved by Pope Leo XIII on 4 October 1881) who was beatified by Pope John Paul II in 1990, has been largely neglected by academic discourse, which is akin to a spiritual biography of Chauvance. *Souvenirs*, a collection of letters and reminiscences of Chauvance collated by Marie Thérèse Julie de la Bruyère has not yet been published in Polish, although an unpublished

translation was prepared several decades ago by Milada Pollak. This article presents the origins of this little-known work and its Polish translation.

Keywords: Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance, Marie Thérèse Julie de la Bruyère, Milada Pollak, Oblates of the Heart of Jesus, “Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance. Memories”

Wstęp

Praca naukowca może być ekscytującą przygodą i źródłem wielu radości, ale niesie też ze sobą немало rozterek. Nieobce są one szczególnie tym pracownikom, którzy podejmują w refleksji naukowej zagadnienia o długiej historii badań w różnych ośrodkach naukowych na całym świecie, a więc na przykład badaczom Biblii. Możliwe pokonywanie setek opracowań, ciągle wrażenie niedosytu lektur, bezustanna kontrola wypowiedzi są źródłem napięcia i stresu. Wielu udręk twórczych doświadczają jednak również ci badacze, którzy wkraczają na teren nieeksplorowany wcześniej, nierozpoznany i nieopisany. To uczucie specyficznie odczuwanej samotności, niemożności skonfrontowania własnych pierwszych obserwacji z analizami innych stało się moim udziałem w pracy nad biografią duchową poświęconą Ludwice Teresie de Montaignac de Chauvance. Tekst biografii pt. *Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance. Souvenirs* nigdy dotąd nie był przedmiotem analizy naukowej i nie powstało na jego temat żadne opracowanie, które spełniałoby wymogi tekstu naukowego. To wyzwanie podejmuję nie bez obaw, ale także z nadzieją na ocalenie od zapomnienia zarówno bohaterki tekstu, jak i jego autorki, a także tłumaczki dzieła na język polski.

Ludwika Teresa de Montaignac – kobieta wiary i działania

Zdjęcie1: Ludwika Teresa de Montaignac w młodości
źródło: Archiwum Domu Macierzystego Oblatek Serca Jezusa w Montluçon

Życie Ludwiki-Teresy¹ można postrzegać jako wzór walki o ład w świecie porewolucyjnego chaosu, konfliktów, moralnego zagubienia i wyobcowania w społeczeństwie o nadwątlonych fundamentach moralnych. Jej twórczość i działalność społeczna, w sposób wyraźny wykraczająca poza model aktywności kobiety w XIX wieku, mogą stanowić inspirację dla współczesnych kobiet poszukujących własnej tożsamości i misji. Rozkwitają zwłaszcza w okresie pobytu w Montluçon, dokąd Ludwika Teresa przybywa w 1848 roku, by rozpocząć swoje niestrudzone **apostolstwo**².

1. **Apostolstwo ubogich.** Tę misję pojmuję szeroko: pragnie ulżyć potrzebującym nie tylko w cierpieniach materialnych, ale zaradzić ich nędzy moralnej i niedostatkom duchowym. W porewolucyjnej Francji bieda dotyka zarówno chłopów, jak i szybko rosnącą liczebnie klasę robotniczą, również w Montluçon. Dla ubogich matek-robotnic tworzy pracownie, w których mogą nauczyć się szycia odzieży i prowadzenia domu.
2. **Utworzenie sierocińca.** Pierwsza ochronka powstaje w 1850 roku i szybko się rozrasta. W 1852 roku przebywa w niej czworo dzieci, w 1863 – piętnaścioro, w 1884 liczba dzieci wzrosła do 25.
3. **Udział w pracach Kongregacji Dzieci Maryi** (dla dorosłych), a później jej przewodniczenie.
4. **Zaangażowanie misyjne.** Ludwika Teresa organizuje rekolekcje dla wszystkich stanów: od szlachty do żebraków. Katechizuje ludzi młodych żyjących w trudnych warunkach. Prowadzi rekolekcje dla rodzin robotniczych.
5. Szczególnym rodzajem misyjnego zaangażowania jest **Duszpasterstwo dla szkół laickich**, którego celem jest zapewnienie dzieciom ze szkół świeckich katechizacji i przygotowania do Pierwszej Komunii Świętej.
6. **Organizacja Dzieła Ubogich Kościołów.** Ludwika Teresa, widząc w porewolucyjnej Francji rozpaczliwą sytuację wielu biednych parafii, inicjuje wieloraką pomoc: troszczy się o wygląd kościoła i piękno kultu (np. w kościele pw. Najświętszej Maryi Panny w Montluçon), odwiedza chorych parafian i osoby starsze, przygotowuje dzieci do bierzmowania, prowadzi katechezę dzieci i dorosłych.

¹ Krótkie kalendarium życia Ludwiki Teresy można znaleźć w książce Philippe'a Ferlaya *Moc wiary* (Ferlay 1990, s. 7-12) oraz w pracy François Tricarda, *Prier 15 jours avec Louise-Thérèse de Montaignac – Fondatrice des Oblates du Coeur de Jésus* (Tricard 2016, s. 7-16). Obszerłą, ponad trzydziestostronicową biografię Ludwiki Teresy przygotowała Milada Pollak w 1974 roku, jednak ten tekst do dziś nie został wydany i pozostał w maszynopisie jako wewnętrzny dokument Oblatek Serca Jezusa. Powszechnie dostępna jest natomiast krótka biografia zamieszczona na stronie Oblatek Serca Jezusa, por. <https://www.oblatesducoeurdejesus.org/pl/nasza-historia/ludwika-teresa-de-montaignac-1820-1885-zalozycielka-instytutu> [dostęp: 10.01.2026].

² Dane podaję na podstawie dostępnej literatury oraz niepublikowanych dokumentów z archiwum Oblatek Serca Jezusa, w tym szczególnie za niepublikowanym opracowaniem pt. *Spoleczno-kulturalne środowisko Ludwiki Teresy de Montaignac*.

7. **Stworzenie dzieła bibliotek (1869).** Rozpowszechnia wśród ludzi prostych dobrą literaturę. Troszczy się o rozwój czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. Nadrzędnym celem jest troska o formację duchową, intelektualną i kulturalną.
8. **Rozwój dzieła Adoracji Wynagradzającej** (silne wpływy Teresy Dubouché – założycielki Zgromadzenia Adoracji Wynagradzającej). Ludwika Teresa zabiega o rozszerzanie nabożeństwa do Najświętszego Serca Jezusa.
9. **Budowa kaplicy poświęconej Miłości Serca Jezusa** (1862 – 1864); poświęcenie kaplicy nastąpiło 31 maja 1864 r.
10. **Utworzenie Dzieła Samuelitów.** Jego celem jest formacja młodych chłopców z ubogich rodzin, która ma ich przygotować do podjęcia nauki w niższych seminariach duchownych. Ta inicjatywa przyczyniła się do wzrostu powołań kapłańskich.
11. Jako **Sekretarka Generalna Apostolatu Modlitwy** (mianowana w roku 1875) Ludwika Teresa aktywnie prowadzi korespondencję z członkami Apostolatu we Francji i na całym świecie.

Wielkość Ludwiki Teresy dostrzegali już jej współcześni. *We Wspomnieniach Matki Marie-Paul Maupetit* odnajdujemy niezwykle obrazową anegdotę, która unaocznia jej pozycję w Kościele:

Jej Biskup, Biskup diecezji Moulins, złożył hołd jej gorliwości i skuteczności prac w czasie pewnej uroczystości. Było to pod koniec rekolekcji duszpasterskich, które prowadził. Zebrane było całe duchowieństwo Moulins. Jeden z dziekanów był odpowiedzialny za wygłoszenie konferencji na zakończenie. Chcąc wyjść trochę z banalności powinszowań i gratulacji, wpadł na świetny pomysł, aby zaprezentować wszystkim zebranym duchownym wszystkie wielkie dzieła, które wypełniały długi okres pasterzowania księdza biskupa. Tak więc kolejno wymienił: ustanowienie nabożeństwa do Najświętszego Serca Jezusa, wieczystą adorację, dzieło ubogich kościołów, stowarzyszenie św. Wincentego a Paulo, misje diecezjalne, ochronki dla sierot itd. Wszyscy oklaskiwali to przemówienie, ale biskup natychmiast zabrał głos: „Drogi księżo dziekanie, dziękuję ci za dobrą intencję, skreśl jednak dobrą połowę, żeby nie powiedzieć dwie trzecie tego wszystkiego, co mi przypisałeś i odnieś to do pani de Montaignac. Jej należy się chwała i zasługa, ona była moją prawą ręką we wszystkich prawie moich dziełach”. Opowiadał mi to sam ów dziekan, rozradowany, że mógł mi powtórzyć te pełne pochwał słowa biskupa [PdŻ, s. 11-12].

Była również doskonale znana dzięki swej działalności wszystkim mieszkańcom Montluçon i okolic, o czym świadczy kolejna anegdota przytoczona w pracy François Tricarda:

Pewnego dnia jedna z mieszkanek Montluçon pytała o miejsce zamieszkania p. de Montaignac: „Och, odpowiedziano jej, niech pani zapyta pierwszą

lepszą osobę na mieście, a każdy pani powie; nikt jej nie widzi, ale każdy ją zna, to taka miłosierna osoba“ [Tricard 2016, s. 25].

Ludwika Teresa de Montaignac – kobieta wiary i męstwa

W czasie procesu beatyfikacyjnego Promotor Wiary³ podkreślał i dokumentował dwie cnoty heroiczne Ludwiki Teresy: wiarę i męstwo:

Wszystkie wydarzenia z jej życia, czasem naprawdę ciężkiego, czy to z powodu przeciwności duchowych, czy to z powodu zdrowia, przyczyniły się do umocnienia heroicznej wiary w Pana, co ujawnia jej świętość. Naprawdę jest się głęboko uderzonym przez tego ducha wiary, jej panowanie nad sobą we wszystkich okolicznościach, bo ona wie, że powinna żyć w ciągłym nastawieniu ciała i duszy na wypełnienie Woli Boga. Stąd, z oparcia się na Opatrzności, wypływa jej postęp w praktykowaniu cnót. (V.V) [...] Bez tej nadzwyczajnej wiary, głęboko przeżywanej i aktywnej, nie dałoby się wyjaśnić tego, co ona była w stanie zrobić i zrealizować od młodości do śmierci. Nie potrafilibyśmy wyjaśnić sobie jej gorliwości o zbawienie i uświęcenie dusz, jej genialnych pomysłów jeśli chodzi o praktyczne formy i skuteczność apostołstwa [30 RB].

Heroiczne zawierzenie Bogu w jej zmaganiach z cierpieniem i walce duchowej przyniosło niezliczone inicjatywy społeczne i formy zaangażowania apostołskiego o wielkiej skuteczności, których nadrzędnym celem była troska o zbawienie ludzi.

Aktualność jej misji polega właśnie na koncepcji realizowania całości złożonej z różnorodnych dzieł odpowiadających potrzebom czasu, zawsze w przykładowej dyspozycyjności względem autorytetu Kościoła. [...] Oto cnota (męstwo), która jaśnieje w całym życiu Ludwiki Teresy de Montaignac i przez sposób, w jaki znosi długą i bolesną chorobę przez tyle lat, i przez fakt, że to nie przeszkadza jej w prowadzeniu jej dzieł z zaangażowaniem oraz przez pokonywanie poważnych trudności w przedsięwzięciach; podejmując wciąż z nową odwagą zaangażowania, nawet jeśli rzeczywiście były nieudane czy doświadczała rozczarowania, co każdą inną osobę by zniechęciło (V.VII) [30 RB].

Jej męstwo przejawiało się w niestrudzonej dyspozycyjności wobec Kościoła, w jej zdumiewającej pogodzie ducha i łagodności przejawianych pomimo ogromnego cierpienia fizycznego i kalectwa. W tym miejscu trzeba wspomnieć o na wskroś nowoczesnym i wykraczającym poza wiek XIX sposobie przeżywania cierpienia uwarunkowanego ciężką chorobą i kalectwem Ludwiki Teresy.

³ Obszerne dokumenty z procesu beatyfikacyjnego nie są powszechnie dostępne, dlatego cytuję wybrane fragmenty wypowiedzi Promotora Wiary za źródłem internetowym, a mianowicie za relacją z 30. rocznicy beatyfikacji Ludwiki Teresy de Montaignac, zamieszczonej na stronie Oblatek Serca Jezusa. Oznaczam to źródło skrótem 30 RB.

sy. Nieprzypadkowo Jan Paweł II w dniu beatyfikacji 4 listopada 1990 roku na Placu św. Piotra w Rzymie określił Ludwikę-Terese słowami „kobieta ewangelicznej przyszłości”[30 RB].

Dlaczego Ludwika Teresa de Montaignac nie napisała pamiętnika?

W tym kontekście z dużą siłą narzuca się pytanie, dlaczego Ludwika Teresa nie napisała pamiętnika. Z łatwością można się domyślić, jak bogatym dysponowała materiałem, jak liczne były jej doświadczenia, ileż było za nią rozterek i rozmyślań, ileż dialogów z Bogiem.... Nasuwa się kilka racjonalnych odpowiedzi.

1. Pochodziła z rodziny doskonale znanej o rodowodzie wywodzącym się jeszcze z X wieku, a jej ród był skoliigaony z rodziną królewską. Potrzeba rozsławiania rodu, herbu, nazwiska nie była w jej przypadku palącą potrzebą (por. Bruyère *Souvenirs* 1931, s. 28-29).
2. Była znana ze swojej działalności społecznej i religijnej doskonale. Utrwalanie swej wielkości na kartach pamiętnika w jej przypadku mogło wydawać się stratą czasu.
3. Jako osoba o dużej oglądzie literackiej musiała zdawać sobie sprawę z bogactwa wszelkich projektów komemoratywnych realizowanych w ówczesnej Francji. Pomnażanie tego pamiętnikarskiego bogactwa trudno było uznać za konieczne (por. Sztachelska 2013, s. 151-152).
4. Najbardziej przekonujące wydają się względy duchowe i bardzo radykalne pojmowanie przez Ludwikę Teresę de Montaignac pojęcia chrześcijańskiej pokory. Przekonujące dowody odnajdujemy we *Wspomnieniach Matki Marie-Paul Maupetit*:

A jednak wraz z wytrwałością i uporem gorliwości Nasza Matka chciała dyskrekcji, skromności i milczenia w apostołstwie. Gdy przeczytała w niektórych publikacjach relacje z dokonanych głośnych i wspaniałych dzieł, wzdychała ciężko i mówiła: „Jest to raczej szantaż faryzeusza niż gorliwość o chwałę Chrystusa Pana. Nie naśladujcie tego nigdy, nie zapisujcie waszych dzieł gorliwości, nie rozgłaszajcie ich, bo jeśli nawet w jakiejś mierze przyczyniłoby się to do zbudowania bliźniego, byłoby w tym jednak wiele próżności i miłości własnej i raczej duch świata aniżeli duchowość Oblatki” [PdŻ s. 16].

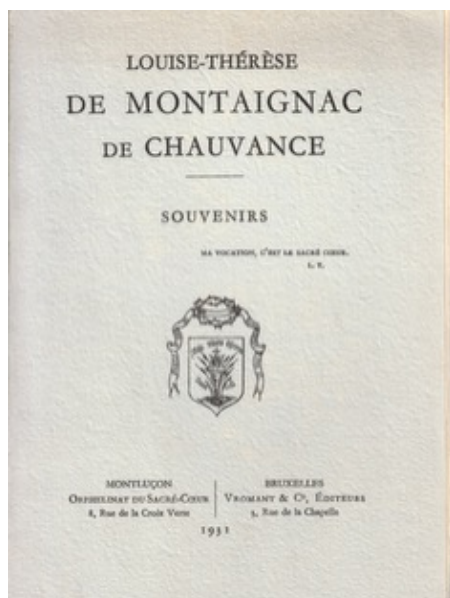
François Tricard tej właściwości Ludwiki Teresy poświęca w swojej książce nieco uwagi:

Ona chciała, żeby Oblatki były najmniejsze, jak najbardziej ukryte w Kościele, a przez to pierwsze w miłości Serca Jezusa. Pozostać na swoim miejscu i zadowalać się tym, że jest się widzianym tylko przez Ojca, który widzi w ukryciu, to nam wystarczy. „Jak ja nie lubię «bicia piany» wokół dzieł Bożych, to jest Mu równie wstrętne jak bębny i trąby faryzeuszy (PdŻ 11). Jezus zapraszał uczniów do bezinteresowności: « Lecz kiedy urządzasz przyjęcie, zaprosz ubogich, ułomnych, chromych i niewidomych; A będziesz szczęśli-

wy, ponieważ nie mają czym tobie się odwdziaczyć; odpłatę bowiem otrzymasz przy zmartwychwstaniu sprawiedliwych » (Łk 14, 13-14)⁴ [Tricard, 2016, s. 26].

Ludwice Teresie nigdy nie zależało na autorstwie dzieł, lecz we wszystkim, co czyniła, szukała jedynie chwały Bożej. W jej pojmowaniu pokory i Oblacji nie było miejsca na promocję siebie, stąd rezygnacja z notowania własnych wspomnień czy utrwalania własnych dokonań. Dlatego dzieło udokumentowania życia i działalności Ludwiki-Teresy musieli podjąć inni.

Biografia duchowa Ludwiki Teresy de Montaignac de Chauvance

Zdjęcie 2: Okładka biografii Ludwiki-Teresy de Montaignac

Losy założycielki Zgromadzenia Oblatek Serca Jezusa (zatwierdzonego przez papieża Leona XIII 4 października 1881 roku) nie doczekały się zbyt wielu opracowań. Jednym z niewielu jest dzieło wydane po raz pierwszy w 1917 roku i wznowione w 1931. To biografia duchowa Ludwiki Teresy de Montaignac pt. *Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance. Souvenirs* autorstwa

⁴ Cytaty biblijne zaczerpnięte zostały wraz z sigłami biblijnymi z: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych* (Biblia Tysiąclecia), wyd. 5, Poznań 2000.

Marie Thérèse Julie de la Bruyère (4 I 1856-9 XI 1917). Tekst nie doczekał się jak dotąd polskiego wydania....

Zwraca uwagę fakt, że na okładce brak informacji o autorstwie dzieła. Nie ma jej również na stronie tytułowej. Najwyraźniej autorką biografii jest wier-na uczennica Ludwika-Teresy, która nie szuka próżnej autorskiej chwały, nie pragnie upamiętnienia swoich wrażeń, myśli czy refleksji, ale zmierza do udokumentowania życia i dzieł tej, którą uznała za swoją ziemską mistrzynię. Warto dodać, że w spisywaniu dzieła pomagały jej inne Oblatki. Wymienia się zwłaszcza Marię-Pawła Maupetit oraz Annę-Marię Desgrand.

Autortwo i przyczyny powstania *Souvenirs*

Niemal całkowicie zapomniana autorka obszernego dzieła o Ludwice-Teresie – Maria-Teresa de la Bruyère – była trzecią Przełożoną Generalną Pobożnego Stowarzyszenia, bo tak wówczas nazywało się Zgromadzenie Oblatek Serca Jezusa. Maria Teresa de la Bruyère również pochodziła ze znakomitego arystokratycznego francuskiego rodu. Co ciekawe, wstąpiła do Pobożnego Stowarzyszenia wraz z owdowiałą Matką – Jeanne Pauline de Luzy de Pélassac (30 VIII 1832-18 IV 1898). Było to w roku 1879.

Zdjęcie 3: Marie-Thérèse de la Bruyère
źródło: Archiwum Domu Macierzystego
Oblatek Serca Jezusa w Montluçon

Rodzi się pytanie o przyczyny stworzenia tak obszernego tomu *Wspomnień* o Ludwice Teresie de MONTAIGNAC. Odpowiedzi udziela sama autorka: „Tym, co spowodowało napisanie tych słów, nie jest chęć opublikowania wywiadu, dania

informacji czy też napisania książki. Oddaję cześć Ludwice Teresie jedynie jako świadek jej życia“ (Ferlay 1990, s. 13). Ponieważ to właśnie Maria Teresa de la Bruyère była inicjatorką rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego Ludwiki-Teresy, a w czasie jego trwania okazała się pewnym i zaangażowanym świadkiem sprawy, można domniemywać, że *Wspomnienia* powstały z myślą o przyszłym procesie beatyfikacyjnym Ludwiki Teresy de Montaignac. Zapewne konieczne było także uporządkowanie spuścizny duchowej zgromadzenia dla potrzeb formacji zakonnej. Warto dodać – formacji zakonnej nie tylko we Francji, ale również w Polsce, stąd potrzeba przygotowania polskiego przekładu dzieła.

Pierwszy polski przekład biografii duchowej Ludwiki Teresy

Niepublikowany polski przekład biografii duchowej Ludwiki Teresy został opracowany już kilkadziesiąt lat temu przez Miladę Pollak, gruntownie wykształconą polską szlachciankę, żonę dra Michała Pollaka, naukowca, pracownika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a później także Kuratora Oświaty. Milada Pollak, już jako wdowa, złożyła śluby wieczyste w Instytucie Oblatek Serca Jezusa (w gałęzi świeckiej). W jej ślady poszła jej córka, Bożena Korkus, emerytowana lekarka licząca dziś 101 lat. Po wychowaniu synów i córki, owdowiawszy, złożyła śluby wieczyste w gałęzi świeckiej Instytutu Oblatek Serca Jezusa. Od niej pochodzi maszynopis przekładu *Wspomnień* oraz informacje biograficzne o jej matce⁵.

Zdjęcie 4: Milada Pollak
źródło: archiwum rodzinne Bożeny Korkus

⁵ Biografia dostępna na stronie Oblatek Serca Jezusa: miladapollak biografia - Szukaj w Google [dostęp: 10.01.2026].

Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance. Souvenirs – kilka obserwacji zamiast konkluzji

O tytule

W oryginale francuskim w tytule użyto nie gatunkowego, literackiego określenia *mémoires* ‘pamiętnik’, lecz *souvenirs*, które Miłada Pollak przetłumaczyła dosłownie jako ‘wspomnienia’, choć mogłaby oddać ten wyraz polskim ekwiwalentem ‘pamiętki’. I on również dobrze korespondowałby z zawartością dzieła.

O układzie

Wspomnienia są dziełem obszernym, ponad pięciusetstronicowym, złożonym z trzech części o układzie chronologicznym. Każda z nich liczy sobie pięć rozdziałów, w sumie jest ich zatem piętnaście. Ten niezwykle klarowny układ świadczy o próbie uporządkowania ogromnego i niezwykle różnorodnego materiału biograficznego. Dzieło zawiera przytoczenia wspomnień wielu osób, fragmenty listów Ludwika Teresy, streszczenia dokumentów.

O gatunku

Wspomnienia są dziełem niezwykłym również pod względem gatunkowym. Niewątpliwie mieści się w definicji gatunku ‘biografia’ sformułowanej przez Kają Kaźmierską, Przemysława Czaplińskiego i Violetę Julkowską: „opis życia o charakterze zazwyczaj literackim, naukowym lub popularyzatorskim będący formą interpretacji [...], a więc zawierający elementy analityczne, krytyczne, podsumowujące, wiąże się z uaktywnieniem pamięci” (Kaźmierska, Czapliński, Julkowska 2014, s. 6). Wymyka się jednak jednoznacznej klasyfikacji.

Wspomnienia napisane w trzeciej osobie z perspektywy obserwatora, z wyraźną tendencją do zachowania obiektywizmu, a więc z „perspektywy dalszej”, jak określają to autorki artykułu „*Biografie (nie)normatywne*” (Duda, Ficek 2020, s. 125): nie są pamiętnikiem ani klasyczną formą wspomnień.

Dzieło powstałe, przypomnijmy, na początku XX wieku pod wieloma względami przypomina nowoczesne formy dokumentacyjne „o zredukowanych do minimum elementach narracyjnych”, będące „swego rodzaju montażem wyciągów ze źródeł dotyczących życia bohatera” (STL 1988, s. 63)⁶. Ma pewne rysy współczesnych „biograficznych kolaży” (termin Beaty Dudy i Ewy Ficek, 2020, s. 125).

⁶ *Biografia* [hasło], w: *Słownik terminów literackich*, M. Głowiński, T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński (red.), Warszawa 1988, s. 63.

Zdjęcie 5: Archiwum Domu Macierzystego Oblatek Serca Jezusa w Montluçon
źródło: zdjęcie własne

Dzieło wymaga analizy i publikacji, a w jego opracowaniu z pewnością pomogą ogromne zasoby Archiwum Domu Macierzystego Zgromadzenia Oblatek Serca Jezusa, które znajduje się w Montluçon. Stamtąd pochodzi większość informacji, którymi się posłużyłam, tworząc niniejszy referat, a było to możliwe dzięki życzliwości pracujących w archiwum sióstr, zwłaszcza siostrze Viviane Tourniaire, której jestem winna słowa podziękowania.

BIBLIOGRAFIA

- BRUYÈRE de la, Marie-Thérèse Julie. 1931. *Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvance. Souvenirs* (Montluçon-Bruxelles) [polski przekład – Milady Polak, *Ludwika Teresa de Montaignac de Chauvance. Wspomnienia* (ineditum)].
- DUDA, Beata. – FICEK, Ewa. 2020. Biografie (nie)normatywne? Czyli o tym, co można ułożyć z biograficznych puzzli w internecie. W: Artur Rejter (red.). *Obrzeża, marginesy, rudymenty...* Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 111 – 139.
- FERLAY, Philippe. 1990. *La force de la foi. Itinéraire spirituel de Louise-Thérèse de Montaignac*. Paris: Éditions Médiaspaul; [polski przekład – Siostr Oblatek Serca Jezusa, *Moc wiary. Droga duchowa Ludwika Teresy de Montaignac* (Lublin: Edycja Paulińska 1990)].
- KĄŻMIERSKA, Kaja. - CZAPLIŃSKI, Przemysław.- JULKOWSKA, Violetta. 2014. Biografia. W: Magdalena Saryusz-Wolska, Robert Trąba, współpraca Joanna Kalicka (red.), *Modi memorandi. Leksykon pamięci*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 61 – 67.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych* (Biblia Tysiąclecia), wyd. 5, Poznań 2000.
- SŁAWIŃSKI, Janusz. *Biografia* [hasło]. 1988. W: *Słownik terminów literackich*, Michał Głowiński, Teresa Kostkiewiczowa, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński (red.), Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdański-Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

- SZTACHELSKA, Jolanta. 2013. Pamiętnikarstwo. Z dziejów terminu i gatunku w XIX w. W: *Studia Podlaskie*, t. XXI, s. 149 – 179. <https://doi.org/10.15290/sp.2013.21.07>
- TRICARD, François. 2016. *Prier 15 jours avec Louise-Thérèse de Montaignac – Fondatrice des Oblates du Cœur de Jésus*, Clamecy: nouvelle cité.

Źródła internetowe:

- LTM** – *Ludwika Teresa de Montaignac (1820 – 1885) założycielka instytutu*. W: [online]. [cit. 10.01.2026]. Dostępne na: <https://www.oblatesducoeur-dejesus.org/pl/nasza-historia/ludwika-teresa-de-montaignac-1820-1885-zalozycielka-instytutu>
- MP** – Biografia Milady Pollak. W: [online]. [cit. 10.01.2026]. Dostępne na: [miladapollak biografia - Szukaj w Google](#) [dostęp: 10.01.2026]
- 30 RB** – 30-a rocznica beatyfikacji Ludwiki Teresy de Montaignac, Rzym, 4 listopada 1990 roku. W: [online]. [cit. 12.01.2026]. Dostępne na: <https://www.oblatesducoeurdejesus.org/pl/aktualnosci/rzym-4-listopada-1990>

Wewnętrzne niepublikowane dokumenty Oblatek Serca Jezusa:

- PdŻ** – Oblatki Serca Jezusa, *Powrót do źródeł*, na które składają się następujące dokumenty:
- DMP** – *Dziennik* napisany przez Marię Paweł Maupetit, której formatorką była Ludwika Teresa de Montaignac w latach 1880 – 1889. Autorka opisała okres od 14 października do 21 listopada 1882 roku.
- K** – *Kronika* Domu Macierzystego – rękopis zapisany w czterech zeszytach, obejmujący okres od lipca 1880 do maja 1885, autorstwa Anny Marii Desgrand i Marii Teresy de la Bruyère.
- RD** – *Rękopis z dzieciństwa* napisany przez Ludwikę Teresę w 1854 roku pod wpływem o. Reculon. Zawiera kilka epizodów z dzieciństwa istotnych dla jej rozwoju duchowego.
- WMP** – *Wspomnienia Marii Paweł Maupetit* (1848 – 1889).
- WAM** – *Wspomnienia i notatki Anny-Marii Desgrand* (1852 – 1933), pierwszej Mistrzyni Nowicjatu w Montluçon.
- SKŚLT** – *Społeczno-kulturalne środowisko Ludwiki Teresy de Montaignac*.
- TZ** – *Teksty Założycielskie* (dokument wewnętrzny Oblatek Serca Jezusa).

Publikacje na temat Ludwiki Teresy de Montaignac de Chauvançe i Oblatek
Serca Jezusa

- Marie-Thérèse Julie de la Bruyère, *Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvançe. Souvenirs* (Montluçon-Bruxelles 1931) [polski przekład – Milady Pollak, *Ludwika Teresa de Montaignac de Chauvançe. Wspomnienia* (ineditum)],
- Philippe Ferlay, *La force de la foi. Itinéraire spirituel de Louise-Thérèse de Montaignac* (Paris 1990) [polski przekład – Siostr Oblatek Serca Jezusa, *Moc wiary. Droga duchowa Ludwiki Teresy de Montaignac* (Lublin 1990)].
- Yves, *Louise-Thérèse de Montaignac de Chauvançe 1820-1885*, Lyon [bez roku].
- François Tricard, *Prier 15 jours avec Louise-Thérèse de Montaignac – Fondatrice des Oblates du Coeur de Jésus*, Clamecy: nouvelle cité, 2016.
- [bez autora] *Bonne Mère*, Moulins: Édition Crépin-Leblond 1949.
- Oblatki Serca Jezusa, *Posłannictwo Oblatek w Kościele, Ludwika Teresa de Montaignac i Oblatki Serca Jezusa*, Strasbourg: Édition di Signe 2014.
- Oblatki Serca Jezusa, *120 lat obecności Oblatek Serca Jezusa w Polsce. Dyskretnie i pokornie włączone w życie ludzi*, Kraków-Tyniec: Wydawnictwo Benedyktynów 2014.
- Teresa Figura, *Zgromadzenie Oblatek Serca Jezusowego (Pia Unione Oblatorum Sacri Cordis Jesu) w latach 1939-1947*, [w:] *Żeńskie zgromadzenia zakonne w Polsce 1939-1947*, t. 17, red. Agata Mirek, [seria: *Studia i Materiały do Historii Chrześcijaństwa w Polsce*], Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014, s. 146 – 210.
- Oblatki Serca Jezusa, *Wieczny kalendarz: Ludwika Teresa de Montaignac*, Strasbourg: Édition du Signe 2020.